

Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích
Katedra pedagogiky a psychologie

Zdravý způsob života a prevence závislostí ve škole
bakalářská práce

Miroslava Pechoušková

vedoucí bakalářské práce

PhDr. Miroslav Somr, DrSc.

České Budějovice

2008

Děkuji vedoucímu diplomové práce, PhDr. Miroslavu Somrovi, DrSc., za rady, připomínky a metodické vedení práce. Také chci poděkovat Paní učitelce Květuši Froydové za pomoc při tvorbě praktické části práce.

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci vypracovala zcela samostatně a veškerou literaturu jsem uvedla v seznamu použité a citované literatury.

Anotace

Pro mou bakalářskou práci jsem si vybrala téma :*Zdravý způsob života a prevence závislostí ve škole*. V teoretické části se snažím poznat názory a poznatky o zdravém způsobu života i přístupy k prevenci závislostí v mateřských školách. V praktické části se pak zaměřuji na preventivní programy pro mateřské školy a dotazníkovou metodou se snažím vystihnout přístup rodičů ke zdravému způsobu života a prevenci závislostí.

Abstract

For my Bachelor work I chose the topic „The healthy way of life and the prevention of dependences (addictions) at schools“.

In the theoretical part I try to identify opinions and knowledge about the healthy way of life and also the approaches to the prevention of dependences at nurseries.

In the practical part I focus on preventive programmes for nurseries and with a help of an interrogatory method I try to comprehend the access of parents to the healthy way of life and the prevention of dependences.

Zdravý způsob života a prevence závislostí ve škole

Úvod.....	5
1. Teoretická část	
1.1 Jak má vypadat předškolní výchova.....	7
1.2 Výchova dětí ke zdraví.....	10
1.3 Prevence patologických jevů.....	18
2. Praktická část	
2.1 Návrh integrovaných bloků do školního vzdělávacího programu.....	22
2.2 Pozorování řízené činnosti na téma kouření.....	37
2.3 Příprava a průběh vlastní řízené činnosti.....	38
2.4 Vyhodnocení dotazníkové metody.....	41
2.5 Závěr výzkumu.....	42
Závěr.....	44
Seznam použité a citované literatury	46
Přílohy.....	47

Úvod.

Vývoj drogové problematiky a ostatních patologických jevů ve světě i v České republice potvrzuje nutnost preventivního působení v nejnižší věkové kategorii dětí.

I když těžiště prevence, zvláště nespecifické, leží v rodině, je bezpodmínečně nutné využívat pro ni i prostředí školy a to již na úrovni předškolního zařízení. Cílová skupina dětí v mateřské škole jsou děti předškolního věku – tedy od pěti do sedmi let. Kvalitní výchova dětí již v nejnižším věku je hlavní prevence jednotlivých, zdraví poškozujících a život znehodnocujících závislostí a jevů. V širším kontextu podpory zdraví si děti osvojují hlavně následující okruhy:

- Základní pojem zdraví, jako naprosté duševní, tělesné i sociál
- Faktory podporující zdraví (hygiena, výživa, otužování, spánek, pohyb).
- Existence přírodních látek, jevů, živočichů, které mohou člověku pomáhat i škodit.
- Nebezpečí, která mohou hrozit od cizích lidí.
- Důležitost uvědomění si rodiny, jako místa bezpečí a podpory.

Zaujal mne velice i soubor videopořadů – večerníčků, které natočilo NCPZ (Národní centrum prevence závislostí). Jedná se o příběhy, které jsou tématicky zaměřeny na všechny již zmíněné okruhy a pomocí známých postaviček Křemílka a Vochomůrky velmi pěknou nenásilnou formou kladně působí na zdraví vývoj dítěte.

„ Děti jsou naším největším pokladem.“ Protože toto rčení neberu jako frázi, rozhodla jsem se právě pro toto téma. Chtěla bych mou práci podkrýt to, zda dnešní mateřské školy a hlavně pedagogové v ní se dokáží přizpůsobit vytváření optimálních podmínek pro prevenci společensky nežádoucích jevů. A dále bych chtěla zjistit, zda rodiče s dětmi vidí mateřské školy jako bezpečné a klidné místo pro efektivní všestranný rozvoj dětské osobnosti.

Důležité není materiální prostředí mateřské školy, ale zejména celkové klima, mezilidské vztahy, sociální vlivy a především činy a chování jakékoliv dospělé osoby v mateřské škole.

Mezi prvořadé aspekty, které vytvářejí na pracovišti mateřské školy harmonické klima, zařazují spolupráci s rodiči.

Díky předvýzkumu, který jsem kvůli své práci učinila na různých mateřských školách, jsem zjistila, že mnoho škol se odvolává na nedostatek financí. Je jasné, že finance jsou nutné, zejména pro výukové a výchovné programy, ale úspěch závisí na jiných okolnostech. Tyto okolnosti jsou dány zejména tím, jak je změna podmínek zahrnuta do života mateřské školy, jak přispívá k rozvoji dovednosti žáků i učitelů. Nakolik je odhaleno množství nefunkčních, omezujících stereotypů a jsou nacházeny možnosti řešení. A samozřejmě velice důležité je pro mne zjistit zájem a odezvu rodičů na mnou zvolené téma.

1. Teoretická část

1.1 Jak má vypadat předškolní pedagogika

V podmínkách naší dnešní společnosti se stává péče o výchovu a vzdělávání dorůstající generace jednou z nejdůležitějších funkcí našeho života. Platí to zejména pro předškolní výchovu. Se stoupajícími nároky na předškolní výchovu se zvyšují i nároky na pedagogy, kteří se tímto oborem zabývají. Soubory vědeckých poznatků o výchově předškolních dětí jsou v dnešní době velice rozsáhlé. Netýkají se pouze pedagogické stránky, ale opírají se též o hlediska psychologické, biologické a sociologické. Jak tedy vybrat ten správný model výuky? Jakým způsobem děti naplno rozvíjet? Otázek a odpovědí je mnoho, ale každý si musí najít svůj osobitý přístup. Vymežeme si tedy nejprve pojem, co je to předškolní pedagogika . V několika publikacích je označována jako všechno myšlení, které se týká předškolního dítěte. Ale to je jen velmi obecná definice. Ve skutečnosti je to vše co se týká dítěte po stránce bio – psycho – sociální. Na všechny tyto oblasti by měla pedagogika zabývající se předškolními dětmi brát dostatečný zřetel a dávat dostatek prostoru pro jejich rozvoj. Za velmi osobitý přístup k řešení postojů k předškolní pedagogice beru názory Václava Příhody. Ten se zabývá výchovou dětí předškolního věku v domácím prostředí. Výchovu v institucích nebere na zřetel. Podle něj je nejdůležitější vychovatelkou rodina. Zatím co veřejnou předškolní výchovu příliš neuznává. Rozebírá poměrně dopodrobna výchovné funkce rodiny, které jsou pro něj nezastupitelné a hlavní cíl předškolní výchovy vidí v rozvoji řeči a dále ve výchově estetické a mravní. Velmi podrobně zkoumá vývojové zákonitosti a na mnoha příkladech dokumentuje specifiku psychiky dítěte a nutnou promyšlenost a uváženost výchovných zásahů. Globálně problém výchovně vzdělávacího působení příliš neřeší. Spíše se zaměřuje na určité problémy ve výchově a způsoby jak k nim přistupovat. Největším nedostatkem pro pedagogy, kteří jeho přístupy přejímají je, že k výchově více přistupuje z psychologického hlediska než z pedagogického. V dalších publikacích se mnozí autoři, kteří se zabývají předškolní pedagogikou, opírají hlavně

o metodiku a obecné zásady ve výchově. A proto si myslím, že i když publikací k předškolní pedagogice přibývá, musí si každý sám vybrat to, co mu bude nejbližší. Měli bychom si uvědomit, že člověk je velice složitý tvor. Jako jediný ze živočichů není v okamžiku svého narození přímo přizpůsoben svému prostředí. Je pouze schopen si uvědomovat své pocity, ale jeho vývoj závisí na veškerých vlivech v jeho okolí. Aby se malé dítě stalo osobností, musí se mu dostávat specifická lidská péče. Tedy poměrně dlouhou dobu se na něj snaží působit velké množství lidí, kteří ho různým způsobem formují. Proto myšlenka V. Příhody, že jen rodina je důležitá, zde dostává trhliny. Základní charakteristiku – lidskost- bohužel člověk nemá vrozenou od přírody. Získává ji až výchovou v průběhu života. To, jak se člověk bude chovat, ovlivňuje právě jeho okolí. Každé dítě se na svět rodí s určitým množstvím potencionálních vlastností. Často je díl těchto vlastností nevyužit nedostatečným či nepodnětným působením jeho okolí. Působení prostředí je komplexní, má povahu nejen materiální, ale i když to dnešní doba opomíjí, měla by mít hlavně sociální a lidskou. Výchova je prostě základní stavební kámen, na kterém se buduje a rozvíjí lidská společnost . A právě předškolní pedagogika je prvním profesním základním kamenem, který spoluvytváří vývoj člověka v naší společnosti. Aby tedy byla předškolní pedagogika kvalitní, měla by se hlavně zaměřit na každého jedince zvlášť. Ke každému dítěti pro jeho dostatečný rozvoj, by se mělo přistupovat individuálně. Často jsou úspěchy dětí sváděny na nadání. Ale právě to, jak nadání dokážeme u dítěte rozvinout, je to nejpodstatnější v každé fázi vývoje mladého člověka. Dítě raného věku potřebuje pro svůj rozvoj osobnosti dostatek lásky a citu . Pokud se mu těchto atributů nedostává, je poměrně často opožděné v osobnostním vývoji. Nemá zájem o nové poznatky. Jsou známi i případy, kdy takovéto opožděné dítě, které bylo odebráno rodičům, se v adoptivní rodině naprosto změnilo a dokonce předčilo ve vývoji i své vrstevníky. Dále je v předškolním věku důležitý kontakt s vrstevníky, kde se dítě může ztotožňovat s jinými lidmi. Poznává hodnoty v rámci svého společenství. Dítě se pak rozvíjí jako bytost, která má mnoho znaků společných s ostatními, ale také jimiž se od ostatních liší. Opožděný vývoj je tedy často zaviněn nedostatkem podnětů než nedokonalostí jeho psychické způsobilosti. Rané dětství je

nejdůležitějším obdobím proto, že z něj vycházejí základy pro jeho další vývoj. V tomto období se spojují dva procesy – zrání a učení. I když učení se dá urychlovat, zrání má svůj specifický průběh, nemůže být přeskočeno ani vyloučeno. Přirozený chod dětského vývoje lze spatřit například v tom, že dítě nejprve sedí a poté chodí....

Všechny děti procházejí v podstatě stejnými fázemi vývoje. Rozdíly jsou pak dány individuálními zvláštnostmi. Smyslem dětství je růst v souladu a jednotě zrání a učení. Nejdůležitější myšlenkou, kterou by měl pedagog vzít za svou je, aby se dítě dostatečně mohlo radovat z toho, že je dítětem. Nebezpečné pro dítě bývá, když rodiče či pedagog vidí velký potenciál, který chtějí co nejrychleji rozvíjet a vést dítě k velkým výkonům.

Je sice dobré dítě nezdržovat a nechat ho volně postupovat dopředu, jenže právě příliš velké tempo posunu může naprosto opomenout radostné prožití dětství. Často dojde k úplnému odříznutí od dětského světa. Starší koncepce předškolní pedagogiky uvádějí, že předškolní výchova má připravovat děti na školu. To obnáší, že je má vybavit znalostmi, dovednostmi a takovými formami chování, které tvoří předpoklad pro soustavné vyučování. Dnes se již od tohoto modelu ustupuje. Více se snažíme v předškolní pedagogice zaměřovat na osobnost dítěte. Na to, aby si do dalšího vzdělávání odneslo nejen konkrétní poznatky, ale přístupy jak s nimi pracovat. U dítěte se snažíme o všestranný rozvoj. O osvojování si kompetencí, které z něj neudělají chodící knihu, ale člověka samostatného, sebevědomého, který umí řešit problémy a má sám snahu získávat nové poznatky a informace. Takto připravené dítě pak lépe pracuje na své budoucnosti a lépe si zvyká na život ve škole. Největší zátěží pro pedagoga není výchovný proces sám o sobě. Je to míra profesní odpovědnosti za malé děti, které pedagogický pracovník kvalifikovaně vychovává, přičemž na celém výchovném procesu emočně participuje při hlubokém lidském i právním uvědomění si odpovědnosti za svěřené děti vůči rodičům. Právě důvěra rodičů, která nám je dána tím, že jejich ratolest máme ve třídě, nás nesmírně zavazuje k velké zodpovědnosti. Přesto je často tato stránka naprosto podceňovaná. Přeplněné třídy pak pedagogovi často znesnadňují práci a individuální přístup k práci s dětmi musí jít stranou. Učitel

se spíše soustředí na bezpečný chod dne než na celkový rozvoj dítěte. Zde je jeden z největších nedostatků v předškolním vzdělávání v České republice.

1.2 Výchova dětí ke zdraví

Když jsem se snažila vystihnout předškolní pedagogiku obecně, jaká by měla být, psala jsem, že každý pedagog by si měl najít model, kterým se chce ve své práci řídit. V dnešní době se více a více rodičů snaží o zdravý způsob života svých ratolestí. Často pak dítě přihlásí do takové instituce, kde ho ke zdravému způsobu života vedou. Ale to bohužel nestačí. Zdravý způsob života se nemůže vést jen ve školce. Nutná je spolupráce širšího okolí zejména pak rodiny. Projektů pro podporu zdraví je spousta, ale uvést je v praxi je často pro mateřské školy velice obtížné. Podívala jsem se tedy, jak je zdraví v koncepcích mateřských škol vlastně chápáno. V modelech podpory zdraví se zaměřují hlavně na poznatky a zkušenosti, které pramení ze tří zdrojů :

- a) zjevné prvky stávající praxe, které jsou určeny podpoře zdraví a slouží jí,
- b) skryté možnosti ve stávající praxi,
- c) nové možnosti, které se musejí hledat / Zdravá mateřská škola,9 /.

Z toho vyplývá, že pokud škola chce začít se zdravým způsobem života, nemusí plně měnit stávající program. Často totiž již mnoho věcí nevědomky ve školce plní. Stačí jen si uvědomit, že právě tato činnost vede k rozvoji zdravého životního stylu.

Zaměřme se teda na základní věci, které jsou součástí zdravého způsobu života. Jednou z nejdůležitějších věcí, které vedou ke zdraví, je pohoda. Pohoda je pro děti velice nutná. Dítě se totiž v předškolním období rychle rozvíjí. K tomu, aby byl rozvoj rovnoměrný, dítě potřebuje uspokojovat své tělesné potřeby. Musí mít dostatek pohybu, pohyb je pro dítě velice důležitá složka dne. A k pohodě dále přispívá i zdravá výživa. Dítě bychom však neměli zatěžovat nepřiměřenými tělesnými výkony. Ať už pracovními nebo fyzickými. Velice důležitá a u nás bohužel opomíjená je pohoda duševní i společenská. Bohužel místo pohody v sociální oblasti

se dnes vyskytuje spíše stres. Ten je však velice nebezpečný pro dospělého a dvakrát tolik pro dítě. O stresu se píše: „ Je to dynamický psychosomatický proces, jehož součástí je emoční prožívání situace, kterou adaptační mechanismus jedince nezvládá.“/Zdravá MŠ: 27/

Stres proto pak vede k různým fyzickým onemocněním.

U dětí, pokud chceme zajistit dobrý pocit a zdravý vývoj, bychom neměli opomíjet uspokojování veškerých potřeb, které dítě má. Potřeba bývá definovaná jako nárok jednotlivce vůči prostředí. Potřebou je člověk motivován. Potřeby nám pomáhají udržet základní životní funkce stejně jako žít plnohodnotný život. Neuspokojování potřeb vede často k narušení postoje jedince vůči okolí. Dlouhodobé neuspokojování potřeb pak často vede k frustraci. Tím, že dítě tráví většinu času v mateřské škole, se požadavek na uspokojování potřeb zákonitě přenesl na pedagogické pracoviště. Některé potřeby se musí upravit do prostoru mateřské školy. Děti si například zvykají často na úplně jiný režim než mají doma. Musí pravidelně navštěvovat toaletu, je zde pravidelný čas na stravu a spánek. Školky, až na nějaké výjimky, si stále udržují určitý režim. Dále jsou ale potřeby, které si dítě jen velmi těžko uspokojuje někde jinde. Je to třeba touha po kontaktech s vrstevníky, bohatší kulturní život a mnoho dalších. Musíme si při práci s dětmi také neustále uvědomovat, že pokud je chceme správně vést ke zdravému životnímu stylu a prevenci závislostí, musíme vědět, že jejich potřeby jsou závislé na věku a nebývají úplně totožné s potřebami dospělého člověka.

Jako příklad mohu uvést citaci: „Potřebu lásky má člověk v jakémkoliv věku, ale v předškolním věku je to potřeba, jejíž uspokojování nelze ničím jiným nahradit. Přichází-li o ni trvale, jeho vývoj se deformuje.“/Zdravá MŠ: 32/ Způsoby uspokojování potřeb dětí v mateřské škole si volí každá učitelka sama. Měla by si nejprve vybrat jeden se kterým se nejlépe ztotožní. Já jsem pročetla modely uspokojování potřeb od Jan. Langmeiera a Zdeňka Matějčka, také od Ehrenhard Skiera. J. Langmeier a Z. Matějček mají dětské potřeby shrnuty do pěti bodů, E. Skier je rozvinul na sedm.

Model potřeb malého dítěte. (J. Langmeier a Z. Matějček):

- 1) Potřeba určitého množství , kvality a proměnlivosti vnějších podnětů.
- 2) Potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech.
- 3) Potřeba prvotních citových a sociálních vztahů.
- 4) Potřeba identity – společenského uplatnění a společenské hodnoty
- 5) Potřeba otevřené budoucnosti neboli životní perspektivy.

Potřeby dítěte a škola.(Ehrenhard Skier) :

- 1) Citová podpora, bezpečí, jistota.
- 2) Ocenění zvyšování pocitu vlastní hodnoty sebejistoty.
- 3) Aktivní střetávání s realitou. Poznávání a nabývání nových zkušeností.Znalostí a dovedností.
- 4) Autorství, sebedůvěra, stabilizace vlastní identity a vědomí smyslu.
- 5) Vlastní zodpovědnost a spoluzodpovědnost , samostatnost.
- 6) Estetické prožitky a záliby.
- 7) Spontánní vyjadřování vnitřních pocitů, vnímání sebe sama, přístup k hlubším vrstvám emocionality.

Sama za sebe si myslím, že čerpat se dá z obou vědeckých studií , ale nejlépe je si uvědomit A.Maslowovu hierarchii potřeb . Ta nás samotné nejlépe nasměruje k sestavení potřeb našich svěřenců. A. Maslow utřídil totiž lidské potřeby tak, že se hodí na každého člověka v každém věku. Tato pyramida má výhodu , že podle ní můžeme přistupovat nejen k dětem, ale i k jejím rodičům.

Neopomenutelnou součástí pro zdravý způsob života je hra. Hra je pro dítě ta nejpřirozenější věc. Hrou se dítě nejen zabaví, ale i rozvíjí. Potřeba hry vychází u předškolních dětí z vnitřních pohnutek proniknout do okolního světa. Hra rozvíjí všechny schopnosti předškolního dítěte. Ze hry pak také můžeme usuzovat, jak si bude počínat v jiných vývojově pozdějších činnostech. Podoba hry se v předškolním věku mění. A každé dítě musí procházet jejími vývojovými stádii.

Po hře dále nesmíme opomíjet tělesnou pohodu. Aby se dítě mohlo zdravě cítit, musí mít pocit bio psycho sociální pohody. Mezi základní stavební jednotky tělesné

pohody patří výživa, pohyb a spánek. Tyto tři složky pak při činnostech s dětmi nesmíme opomíjet. Právě výživa je nezbytnou součástí zdravého životního stylu a v programu mateřské školy bývá často přehlížena. Nesprávná výživa může pak dítě ovlivnit na celý život. V dospělosti se pak projevuje vážným onemocněním. Zkusím tedy definovat co je pro předškolní dítě zdravá výživa : „ Je to pestrá a plnohodnotná strava, odpovídající biologickým potřebám vyvíjejícího se dětského organismu. Správná zdravá výživa dítěte představuje hodně ovoce zeleniny, zejména syrové, dostatek nízkotučných mléčných výrobků, libového masa, ryb, drůbeže, luštěnin, obilninových výrobků a vhodných tekutin. Cílem pak by měl být přiměřený příjem základních živin: rostlinných a živočišných, bílkovin , tuků, sacharidů, hrubé vlákniny, vitamínů a minerálních látek – u dětí zejména potřebného vápníku a železa. Vzhledem k naší tradiční kuchyni a stravovacím zvyklostem je potřeba již u dětí snižovat příjem tuků, zejména živočišných – cholesterolu. A také omezit příjem soli. Je také nutné pamatovat na to, že pro děti je pouze strava smíšená stravou plnohodnotnou. Každá jednostrannost může sklouznout do významné poruchy organismu. Musíme si uvědomit, že každé dítě má své individuální potřeby. Množství přijímaného jídla se může lišit od našich představ. Je závislé na konstitučním typu dítěte, jeho zdravotním stavu, tělesné aktivitě a podobně. Nejčastějšími chybami ve stravování dítěte pak je nedostatečná spotřeba mléka a mléčných výrobků, způsobující nízký přívod vápníku, malá konzumace ovoce a zeleniny, malý přívod tekutin a příliš mnoho živočišných tuků – másla, sádla, tučných jídel, velká konzumace cukrovinek, značná spotřeba uzenin, přílišné solení, špatné rozvržení příjmu stravy během dne – slabé snídaně a bohaté večeře, nedostatek klidu, spěch a nervozita při jídle.“/Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole: 52/ Největším problémem naší doby je, že se stále více objevují tendence zavádět do výživy nové alternativní směry. Většina z nich bývají často zdravotně spornými či dokonce škodlivými.

Většinou jsou založeny na neověřených hypotetických představách. Čím více alternativní stravování preferuje některé potraviny, jiné zavrhuje docela. To vytváří velkou jednostrannost a ta je pro děti velice škodlivá. Dospělí organismus je schopen

se s tím vyrovnat lépe než dětský a to často si tvůrci těchto nových stravovacích způsobů vůbec neuvědomují nebo raději nato ani nemyslí. Předškolní zařízení se proto musí řídit zásadami ověřeného stravování a v žádném případě nemůže ovlivňovat zdraví dětí zaváděním nějakých nových způsobů výživy. Děti tím přece vůbec neomezujeme, v dospělosti si sami mohou zvolit jakým způsobem se budou stravovat. Pokud se dobře stravujeme, přispíváme si i k dobré duševní pohodě a vyrovnané osobnosti. Duševní pohoda je také nezbytně nutná k zdravému rozvoji organismu jedince. Duševní pohodě pak nejvíce škodí stres. Příčinou stresu bývají nepřiměřené nároky na dítě ať už ze strany rodičů tak i ze strany učitele. Když se na duševní vývoj podíváme z pohledu psychologie, zjistíme, že právě předškolní období je významná fáze, ve které je velký vývoj neuropsychických struktur centrálního nervového systému mozku. V pedagogickém procesu pak můžeme dobře rozvíjet jen ty činnosti, které jsou řízeny zralými strukturami mozku. Častou chybou nejen pedagogů bývá snaha rozvinout předčasně i činnosti, které jsou řízeny nezralými strukturami, to poté může ohrozit dokonce i psychiku dítěte. Předškolní věk má celkový vliv na jedince jak na jeho duševní tak i fyzické zdraví. To je nutné si vždy uvědomovat. Jak závažné důsledky může mít naše špatné jednání vůči dítěti, si často ani nepřipouštíme. Náš dobrý či špatný přístup k dětem je také velice patrný na sociálním klimatu třídy či školy. A kvalita sociálního klimatu hraje pak velkou roli přímého vzorce sociálního chování, který děti napodobují, jednak má význam pro celkový vývoj dítěte a do třetice je i podmínkou zdatu veškerých aktivit mateřské školy na podporu zdravého životního stylu.

Aby se dítě dobře cítilo ve škole, musí mít dobré vztahy s vrstevníky, s dětmi ve věkově heterogenní skupině, a musí také být skupinou přijato. Má se podílet na hře a spolupracovat s dětmi. Nesmí zůstat nikdy bez pomoci. Musí mít také dostatek vzorů dospělých lidí. Dítě je velice dobře uzpůsobené k přejímání jejich vzorců chování. Proto je velice důležité, jak se pedagog chová i v komunikaci s jinými lidmi. Často je zde zakopaný problém. Učitelky se chovají k dětem dobře, ale mohou mít jednání mezi sebou uvolněné či dokonce záporné a to dítě pak dokáže velice dobře napodobovat. Nutností v soužití dětí a pedagogů v mateřské škole bývají právě

pravidla. Pokud je někdo nestanoví, může to mít až katastrofální dopad na zdraví dětí. Proto je nejlepší pro prevenci agresivního chování i jiných konfliktních situacích, si spolu s dětmi pravidla stanovit. Každý si může a dokonce by si měl stanovit pravidla svá, ale mně se pro tuto práci jako příklad velice líbili pravidla Roberta Fulghuma.

„Všechno co potřebuji znát jsem se naučil v mateřské školce“.:

- O VŠECHNO SE ROZDĚL
- HRAJ FÉR
- NIKOHO NEBIJ
- VRACEJ VĚCI TAM, KDE SI JE NAŠEL
- UKLÍZEJ PO SOBĚ
- NEBER NIC CO TI NEPATŘÍ
- KDYŽ NĚKOMU UBLÍŽÍŠ, ŘEKNI PROMIŇ
- PŘED JÍDLEM SI UMYJ RUCE
- SPLACHUJ
- TEPLÉ KOLÁČKY A STUDENÉ MLÉKO TI UDĚLAJÍ DOBŘE
- ŽIJ VYROVNANĚ – TROCHU SE UČ A TROCHU PŘEMÝŠLEJ
- KAŽDÝ DEN ODPOLEDNE SI ZDRÍMNI
- KDYŽ VYRAZÍŠ DO SVĚTA? DÁVEJ POZOR NA AUTA? CHYTNÍ SE NĚKOHO ZA RUKU A DRŽ SE S OSTATNÍMA.

Jaké jsou tedy hlavní cíle zdravého životního stylu a zdravé výchovy vůbec. Já bych se je pokusila shrnout . Důležité je, aby dítě bylo dostatečně samostatné v sebeobsluze a hygieně. Také by mělo dobře vědět kdo je, kam patří, jaké sociální role zastává v rodině i ve škole. Mělo by se naučit vnímat pocity svého těla a vědět jak se v určitých situacích bude asi cítit a orientovat.

Závěrem by dítě mělo vědět jakým situacím se má vyhýbat, které by mu mohly škodit. Jak tedy v mateřské škole nejlépe zajistíme , aby si dítě tyto dovednosti osvojilo? Musíme mu samozřejmě nabídnout prostředí, kde se bude cítit velice bezpečně. Nemělo by to být prostředí chudé na prosociální chování. A mělo by podporovat spontánní učení při hře.

Co to spontánní učení je? V mateřské škole spontánní učení dává učitelce ohromnou možnost, aby se hry mohla aktivně účastnit. Aby mohla do hry citlivě zasahovat, pokud je to nezbytně nutné. Učitelka na spontánní hře pozná, kdy je dítě dostatečně zralé, aby mohlo začít více se učit organizovaným způsobem. Pokud je dítě takto zralé, pak bez problému přijme jakákoliv omezení a dokáže se s nimi lépe vyrovnat. Důležité je, aby přechod od spontánního způsobu učení k organizovanému nebyl uspěchaný. Lépe je to neuspěchávat.

Ve své práci bych neměla opomenout nároky, které výchova ke zdravému životnímu stylu klade na učitelky. Učitelka má nelehký úkol pomáhat a vytvářet zdravý životní styl ve světě, který se neustále mění a znejišťuje mnohé, kteří v něm žijí. Podpora zdraví v něm nebývá zrovna v popředí zájmu. Pomáhat druhým a nalézt zdravý životní styl se daří lépe těm, kteří pro něj již něco dělají a sami dokáží měnit své zvyklosti. Učitelé již dnes dobře ví, že nestačí jen mít rád své svěřence. Ví také, že na druhé straně nejde jen o to formovat dětskou duši podle nějakého vzorce. Její povolání vyžaduje na prvním místě tvořivost, improvizaci, stejně jako umění pracovat koncepčně a s jasnou představou cílů a zároveň schopnost pracovat týmově, předvídat a získávat lidi pro cíle své práce. Učitelky si uvědomují moc dobře vliv, který má jejich postoj ke zdraví na všechny v okolí, především však na děti. Proto se musí chovat podle těchto požadavků. Měla by mít dostatečně ujasněný žebříček hodnot. Nutné je také, aby znala svou cenu a nebát se přiznat, že něco neví. Není přece ostuda, a děti to dokáží velice dobře přijmout, pokud se učitelka zmýlí. Vytvářet v dětech klamný ideál dokonalého a bezchybného pedagoga, často vede v budoucnu v dětských duších k obrovskému zklamání. Také by si měla uvědomovat, že její autorita nemůže být postavena na direktivním řízení třídy. Měla by chápat, že děti i rodiče budou každý jinak a po svém přijímat její osobnost. Každý si bude k ní vztah budovat různě dlouho a ne vždy ho musí najít. Proto by měla být důležitá velká tolerance a schopnost vcítění se ze strany učitele, tak i rodičů. Nejdůležitější u učitelů by mělo být, jak je práce s dětmi těší. Učitel, který z pedagogické činnosti již necítí radost ani uspokojení, by měl přemýšlet o změně povolání. Jelikož díky nepřilíh kvalitnímu finančnímu ohodnocení pedagogů nás vede k práci právě uspokojení

z činností, které s dětmi děláme. Pokud ztratíme i tento bonus, ocitáme se v začarovaném světě uvědomění významu a hodnoty vlastní práce, obrovské míry odpovědnosti v ostrém protikladu s poddimenzovanou odměnou za tuto odváděnou práci. Jako velký problém vnímám při tvoření zdravých mateřských škol, že pedagogové jsou často několika nadšenými osobami stavěny do postojů, kterým oni nevěří a doma je nepřijímají za své. Proto považuji za vhodnější model vytvářet na školách jen jednu třídu, která je striktně zaměřena na zdravý životní styl a ostatní poté dodržují jen takové věci, které jim z programu vyhovují. Často si my dospělí vůbec neuvědomujeme, jak je dítě vnímavé, že dobře odhalí pokud sami něco hrajeme a nejsme o tom přesvědčeni. Kromě pedagogů je také nezbytné kvalitní vybavení školky. Jednou ze základních podmínek jsou dostatečné prostory, jejich členitost a návaznost na sebe, jejich dostupnost a především bezpečnost. Velice důležitý je dostatečný počet šaten a hygienických zařízení, nutné jsou kvalitní světelné a tepelné mikroklimatické podmínky a nezávadnost vody. Nesmírně důležitá je školní zahrada, její velikost, členitost, přírodní terén, volné prostory a zatravněné plochy. Nesmí se opomenout výběr nábytku. Ten by měl odpovídat výšce dětí. Při zařizování školy bychom měli dbát hlavně na to, aby veškeré vybavení splňovalo zásadu: bezpečnosti, snadné údržby, čistitelnosti, desinfikovatelnosti a samozřejmě zdravotní nezávadnosti. Proto se vyhýbáme závěsům, peřím... Vybavení musí splňovat estetická hlediska. Vhodnější jsou přírodní materiály. Ve třídě bychom neměli zapomínat na zajímavé podnětné prostředí, které bude vzbuzovat bezprostřední zájem dětí. Bude navozovat jejich aktivitu. Nesmíme zapomínat na úklid a pořádek, který je pro děti velice důležitý. Děti vedeme k slušnému zacházení s hračkami. Uspořádání hraček by mělo být přístupné dětem. V prostředí neopomíjíme koutky na hraní. A pokud je ve třídách dostupná počítačová technika, měla by se využívat přiměřeně. Při výchově ke zdraví si uvědomujeme, že zdravé životní prostředí zmírňuje nepříznivé vlivy zevního prostředí. Podporuje imunitní systém organismu dětí i dospělých a snižuje jejich nemocnost. Podporuje komplexní zdraví – biologické, psychické i sociální.

1.3 Prevence patologických jevů

Když odstoupíme od ryze zdravého stylu života, vystupuje na povrch problém, který mnoho lidí v předškolním období nevidí a nechce řešit. Jsou to drogy.

Drogy patří do moře lidských problémů. Je paradoxní, že právě od nich řada lidí očekává řešení. A přitom jediná jistota, kterou jim droga dává je to, že jim sebere absolutně všechny jistoty i osobní svobodu. Vývoj drogové problematiky ve světě i v České republice potvrzuje nutnost preventivního působení na co nejnižší věkové kategorie dětí. První experimentování s drogami je v ČR zaznamenáváno již v útlém věku dvanácti let. Což je, jak jistě celá společnost uzná, tragicky zdrcující informace. Abychom se stali vzdělanými lidmi nám trvá zhruba osmnáct až dvacet čtyři let, abychom se stali odolní vůči některým rizikovým skutečnostem, musíme stihnout mnohem dřív. Tato skutečnost je jedním z paradoxů dnešní doby. I když těžiště prevence, zvláště nespécifické, leží v rodinách, je bezpodmínečně nutné využít pro ni i prostředí školy a to už právě i na úrovni předškolního zařízení. Cílovou skupinou pro prevenci se dnes již stali děti zhruba ve věku pět až sedm let. To znamená zapojení dětí posledních tříd mateřské školy a následně prvních tříd základní školy. Děti se ve výchově osvojují hlavně informace o již zmíněném zdraví, výživě a hygieně. Dále poznávají existenci přírodních látek, jevů, živočichů, kteří mohou člověku pomáhat, ale i škodit (jedovaté a léčivé rostliny, klíš'ata, vzteklna, alkohol, tabák, ostatní drogy). Dále se dozvídají o nebezpečích , které jim hrozí od cizích lidí. Dítě si během programu uvědomuje důležitost rodiny, jako místa bezpečí a podpory. Jak by taková prevence patologických jevů měla v praxi vypadat? Když pomineme již rozebranou výchovu ke zdraví, měli bychom se při působení prevence patologických jevů zaměřit na *SEBEDŮVĚRU* dítěte. Právě budování přiměřené sebedůvěry v sebe je silným ochranným mechanismem. Součástí zdravého životního stylu je i zdravé sebevědomí. Vlastní sebevědomí spojené s úctou k druhému patří k základním životní kompetenci. Sebedůvěra dětí je podmíněna kvalitou vztahu společnosti k dětem v praktickém životě. Takovým uspořádáním společenského života, který umožňuje uspokojování potřeb dítěte a tím jeho zdravý rozvoj

osobnosti. Vztah k dětem ukazuje, jak je ta daná společnost vyspělá. Vztah k dětem by tedy měl být založen na respektu dospělých. Děti, které bereme jako rovnocenné partnery, se učí v některých situacích říci ne, když něco nechťejí nebo jim něco nevyhovuje. Právě umění říci ne je z hlediska prevence velmi pozitivní postoj. Děti nebudou umět říci ne pokusům o nejrůznější manipulaci nebo drogové pokušení, pokud v rodině či ve škole není příležitost k vyjádření nesouhlasu. Nesouhlas by tedy neměl být stále považován za neposlušnost, vzdor nebo zbytečnost. Jak tedy upevňovat sebedůvěru? V předškolním věku tomu nejlépe slouží pohybové aktivity nebo hry. Jako nejvhodnější se jeví pohybové aktivity, které jsou spontánní. Dítě si v ní samo vyzkouší, jaké má silové schopnosti. Je nutné aby motivace k této činnosti vycházela z dítěte. Aby samo dítě chtělo zjistit, na co má a na co ještě nestačí. V nesoutěživém prostředí se pak dítě rozvíjí s vědomím, co tělu prospívá a co mu škodí. Dítě je tím motivováno k potřebě pohybu. Když se pak dítě naučí odhadovat své síly, posílí se jeho pevný postoj vůči budoucím stresům, prohrám i pádům, které nepřipravení jedinci později řeší třeba agresí, ale i drogou, alkoholem nebo jiným špatným způsobem. Dále po budování sebedůvěry bychom měli sledovat také seberozvoj osobnosti. Osobní zkušenosti a prožitky dětí dávají vznik základním kompetencím, které mají děti v oblasti zdravého životního stylu a prevence získat. Základní kompetence jsou pak vytvářeny jako znalosti, dovednosti a postoje.

Důležité je tedy, aby vědělo a dokázalo poznat:

- co mu pomáhá být zdravé a v bezpečí, proti tomu pak co mu škodí. Znat důsledky používání některých látek,
- aby rozumělo tomu, že jak žijeme to má následně vliv na naše zdraví,
- zajímalo se o udržování svého těla ve zdraví, chápat, že zdraví si musíme chránit,
- napomáhalo svému zdraví aktivním pohybem,
- mělo vytvořenou představu pojmu závislosti a o věcech, které ničí zdraví a zkracující život člověka,

- vědělo, že kontakty s cizími lidmi mohou být nebezpečné,
- znalo pravidla společného soužití ve skupině,

- umělo hodnotit své chování i chování druhých,
- mělo a hájilo vlastní názor,
- akceptovalo autority,
- vnímalo lidi s jejich odlišnostmi povahovými, tělesnými, rasovými, kulturními jako přirozený stav,
- přistupovalo aktivně k řešení problémů,
- vědělo, že konflikt se dá řešit více možnostmi,
- sebekontrolovalo své emoce,
- uvědomovalo si své sociální role,
- aktivně se podílelo na vytváření příjemného prostředí ve svém okolí.

Pokud si dítě neosvojí tyto přístupy k životu, dnes bychom je mohli nazvat kompetence, pak v pozdějších letech se jeho neschopnost řešení problémů projeví v kázni a následně může dojít ke zneužívání drog a jiných látek. I seberozvoj se nejlépe rozvíjí při hře. Optimální pak bývají hry při kterých děti napodobují činnosti dospělých. Hra by neměla být dospělými příliš organizovaná, měla by se v ní spíše uplatnit kreativita dětí, jejich vzájemná komunikace. Dospělí zde pak figuruje spíše jako pozorovatel, partner ve hře či rádce. Dobrou aktivitou pro děti je pak také mimo námětových her společné kreslení či stavby. Při společných stavbách děti diskutují, snaží se řešit nastalé konflikty a najít shodu. Dospělí zde pak zase vystupuje jen jako rádce a divák. Rozvoj společenských vztahů rozvíjí dobře i dramatická výchova. V předškolním věku je dobré se zaměřit na to, aby děti dokázaly vyjádřit své pocity a představy. Osvojením si těchto dovedností se dítě posouvá vzhůru na žebříčku odolnosti patologickým jevům. Znovu si ale musíme uvědomit, že iniciativa by měla vyjít od dítěte. Pedagog by měl vést svou práci cíleně a dát dětem základy prosociálního chování a tedy i prevence šikany, násilí a jiných sociálně patologických jevů. Tato práce tedy leží na bedrech pedagoga. Chtěla bych se v oblasti sociopatologických jevů také zmínit o nutnosti spolupráce s rodiči. Již léta si mnohá předškolní zařízení stěžují na nezáměr rodičů či na jejich minimální spolupráci. I když poté, co jsem přečetla různé materiály i pro prevenci na základních a středních

školách kde rodiče nespolupracuj skoro vůbec, mateřské školy z toho tedy vycházejí stále nejlépe , ale i to je v dnešní době nedostatečné. Přitom mateřské školy mají velikou výhodu v denních stycích s rodiči. Zde se právě pedagog musí velice snažit, aby vznikl vztah důvěry. Právě podle vztahu rodičů a školy bychom pak mohli poznat jejich kvalitu. Musíme si stále uvědomovat, že rodinná výchova je základem, na které škola bude stavět. Občas se dostáváme bohužel do situací, kdy musíme rodinnou výchovu trochu poupravit, v některých případech se bohužel na jejích základech nedá stavět vůbec. Tyto problémy pak stěžují socializaci dětí a práci pedagogů. Jak má tedy vypadat preventivní program pro prevenci závislostí? Základem této prevence musí být vytvoření sociálních kompetencí dítěte, kdy si dítě osvojí pomocí prožitků schopnost se rozhodovat, volit z více alternativ, nést za svou volbu odpovědnost a poznávat její důsledky. Schopnost rozhodovat se je vnímána jako předpoklad odpovědného jednání a to je základním ochranným mechanismem.

2. Praktická část

2.1 Návrh integrovaných bloků do školního vzdělávacího programu

Před zpracováním této práce, jsem se snažila najít kurz, který kdysi probíhal. Byl zaměřen právě na prevenci závislostí a zdravý životní styl. Bohužel, tato tematika bývá často přehlédnuta, nebo se vyskytuje povrchně v programech. Naštěstí v mém okolí jsem našla pedagožku, která kurzem prošla a dlouhodobě provádí výuku zdravého životního stylu a prevenci závislostí.

Byla jsem u ní na několika pozorování při jejím řízeném zaměstnání. Paní Froydová má v mateřské škole tento systém – Každý měsíc podle stanoveného plánu vede jednu řízenou činnost na určité téma.

Září –	O zdraví
Říjen –	Výživa
Listopad –	Alkohol
Prosinec –	Pohyb
Leden –	Kouření
Únor –	Drogy
Březen –	Vztahy k ostatním
Duben –	Hygiena
Květen –	Rostliny a my

Výuka prevence závislostí a zdravého životního stylu je prolnta celým třídním vzdělávacím programem. S dětmi je cíleně pracováno celoročně. Avšak já sama jsem se pokusila vytvořit program, který by byl zaměřen na celou mateřskou školu, ne jen na pouhou jednu třídu. Proto jsem vytvořila program fiktivní mateřské školy a v něm jsem vypracovala celoroční integrované bloky, ve kterých je soustavně pracováno s klíčovými tématy zaměřenými na zdravý způsob života a prevenci závislostí. Pokud bych mohla pracovat podle svého plánu, viděla bych v tom výhodu větší soustavnosti a celistvosti práce v instituci.

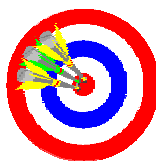
Název vzdělávacího obsahu by se jmenoval:

S Křemílkem a Vochomůrkou poznáváme zdravý svět.

Školní vzdělávací program obsahuje devět integrovaných bloků, které zabírají zhruba měsíční časovou jednotku. Ve všech blocích je kladen důraz na zdravý životní styl a prevenci závislostí. Dále jsou tam umístěny i témata která souvisejí s ročním obdobím a tradicemi. Pedagog by se měl držet témat a sám si určit, jak si je časově rozvrhne. Nabídka činností je pouze orientační a je jen na pedagogickém pracovníku zda se jí bude řídit.

Každý blok se snaží o naplnění všech klíčových kompetencí, které má dítě v předškolním období získat. Celý program je dále zaměřen na utužování kolektivu a pocitu sounáležitosti.

1) O zdraví

Cíle:

Pochopení pojmu zdraví jako naprosté pohody duševní, tělesné a sociální.

Pochopení, jak se zdraví udržuje. Uvědomění si možností podpory a rozvíjení zdraví, respektování různých aktivit, kterými si zdraví chráníme.

Témata:

- 1) Poznávám nové kamarády.
- 2) Poznávám své tělo.
- 3) Poznávám, jak mohu druhému pomoci, když je nemocný.
- 4) Seznámení s tím co přírodě škodí. Kdy je příroda nemocná.

Návrh činností:

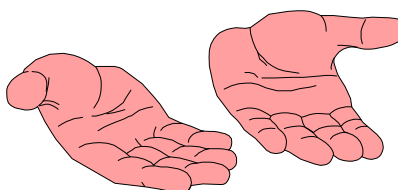
- a) Tvorba naší školy z papíru, každý se nakreslí a vlepí svou podobiznu do příslušného okénka.
- b) Rytmická hra na jména – vytleskávání.
- c) Sestavování si společných pravidel , které budeme během roku dodržovat.
- d) Komunitní kruh na téma – povídání o své rodině.
- e) Šití společného maskota.
- f) Cvičení s gumou- nácvik a podpora spolupráce.
- g) Písňe na části těla.
- h) Protahování jednotlivých částí těla.
- ch) Malování své postavy na balicí papír.
 - i) Honička na části těla.
 - j) Obtiskování rukou na plátno.
 - k) Komunitní kruh na téma – co víme o nemocích, jak pomoci druhému v nemoci.
 - l) Maňáskové představení. (text Zdraví způsob života a prevence závislostí)
 - m) Koláže z výstřižků o zdraví.
 - n) Promítnutí videa – Křemílek a Vochomůrka se léčí.
 - o) Dramatizace nemocné přírody a její uzdravování.
 - p) Cvičení s pet-lahvemi.
 - q) Třídící honička.
 - s) Stavění krabicového robota.

Výstupy: Poznat dokonale tělo.

Vědět jak pomoci druhému při nemoci.

Vědět jak třídíme odpad.

2) Hygiena

Cíle:

Pochopení důležitosti dodržování základní hygieny z důvodu předcházení nález.

Posílit motivaci k osobní hygieně uvědoměním si všeho, co nám může překazit naše oblíbené činnosti v případě nemoci.

Témata:

- 1) Pochopení co je hygiena – učení se mýt ruce , čistit zuby.
- 2) Jak se oblékám během roku.
- 3) Cvičením ke zdraví.
- 4) I zvířátka se musí mýt.

Návrh činností:

- a) Scénka s maňásky .(Viz. Zdraví způsob života a prevence závislostí)
- b) Komunitní kruh a ukázání všech věcí, které slouží k osobní hygieně.
- c) Kontrola mytí rukou a čištění zubů po jídle.
- d) Malování na čtvrtku starými zubními kartáčky.
- e) Logopedická prevence – počítání zoubků.
- f) Promítnutí pohádky : Jak se sluníčko nemylo.
- g) Hra na oblékání dle ročních dob.
- h) Šalová honička.

- ch) Zapouštění barev do klovatiny.
- i) Cviky na poruchy páteře.
- j) Smyslová cestička.
- k) Škola dobrého dýchání.
- l) Tvorba živých obrazů.
- m) Obrázky jak se myjí zvířátka.
- n) Pozorování přírody na vycházce.
- o) Poznávání barev.
- p) Obtiskování listů.

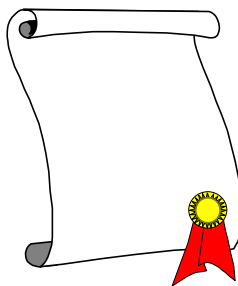
Výstupy: Automatizace mytí rukou.

Poznávání barev.

Zlepšení držení páteře.

Zkvalitnění řeči.

3) Výživa

Cíle:

Seznámení s různými druhy potravin, které se řadí ke zdravým či nezdravým.

Prohloubení znalosti zdravých či nezdravých jídel a zásadu, že nejzdravější strava je pestrá strava.

Témata:

- 1) Co je zdravé jíst a co ne?
- 2) Kamarádíme s ovocem a zeleninou.
- 3) Vše na světě má svůj tvar.
- 4) Co má zajíc k večeři?

Návrh činností:

- a) Promítnutí pohádky – Křemílek a Vochoomůrka jedí sladkosti.
- b) Rozhovor učitelky a loutky na téma co jíst a co ne.
- c) Výroba luštěninového talíře.
- d) Předčítání pohádky o vyvážené stravě. (viz. Zdravý způsob života a prevence
- e) závislostí)
- f) Vystřihování potravin z letáků a vlepování na čtvrtku.
- g) Poznávání ovoce a zeleniny.
- h) Hra na zahradníka.
- ch) Ochutnávání ovoce bez zrakové percepce.
 - i) Povídání o tvarech.
 - j) Tvarové štronzo.
 - k) Cvičení s míči.
 - l) Sběrání plodů v lese.
- m) Povídání co jedí zvířátka.
- n) Výroba zvířátek z kaštanů.

Výstupy: Poznání potravin.

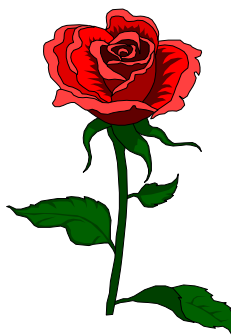
Rozlišování tvarů.

Dokázat přiřadit každému zvířátku jeho potravu.

Zkvalitnění jemné motoriky.

4) Rostliny a my

Cíle:

Seznámení s jedlými lesními plody a léčivými rostlinami.

Poznání adventního času.

Témata:

- 1) Lesní plody všichni známe, tak si na nich pochutnáme.
- 2) Nebezpečné rostliny a plody.
- 3) Vánoce jsou tu.

Návrh činností:

- a) Prohlížení obrázků s lesními plody.
- b) Tvorba čertů z lesních plodů.
- c) Ochutnávka usušených lesních plodů.

d) Procházka lesem a hledání lesních plodů, které jsou v zimě.

Výstupy: Rozlišení jedlích a jedovatých lesních plodů.

Prohloubení vztahu ke zvířatům.

Rozvoj přednesu.

5) Alkohol

Cíle:

Zjistit základní znalosti o alkoholu, resp. jejich zkušenosti s používáním alkoholických nápojů rodiči a dalšími dospělými v jejich okolí.

Prohloubit znalosti o působení alkoholu, jak o aktuálním, těsně po požití, tak i dlouhodobé zdravotní následky, včetně závislosti jako nemoci.

Témata:

- 1) Zlý kamarád alkohol.
- 2) Dodržuji pitný režim!
- 3) Co se pije v lese?
- 4) Moře , řeka, potůček nesou vodu do lůček.

Návrh činností:

- a) Promítnutí pohádky – Opilá pohádka.
- b) Povídání o tom, kdy alkohol škodí.
- c) Psycho hra s dobrou a špatnou koláží.
- e) Pohádka – Opilá studánka. (viz. Zdravý způsob života a prevence závislostí)
- f) Povídání o zážitcích dětí.
- g) Zjišťování tvarů vody.
- h) Povídání o nutnosti vody pro náš organismus.
- ch) Malování do sněhu.
- i) Co se všechno vaří z vody -pokusy.
- j) Sledování, co pijí zvířátka.
- k) Ptačí honička.
- l) Pohádka o živé a mrtvé vodě, dramatizace Zlatovlásky.
- m) Píseň Kolik je na světě moří.
- n) rohlížení atlasu.
- o) Povídání o moři ,pokus se solí.
- p) Tvorba moře ze šátků.
- q) Hra na žraloky.

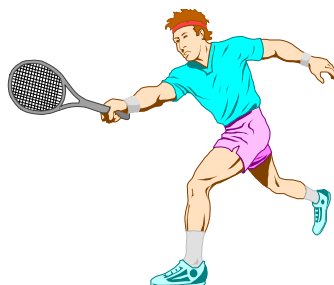
Výstupy: Pochopení negativ alkoholu.

Osvojení si práci s knihou.

Poznání elementárních poznatků o vodní říši.

Podpora svého zdraví.

6) Pohyb

Cíle:

Pochopení tělesné zdatnosti jako faktoru, který podporuje zdraví ve všech třech jeho složkách.

Pochopení pravidelného tréninku jako základu tělesné zdatnosti.

Témata:

- 1) Cvičení nás baví , chceme zůstat zdraví.
- 2) Kdy jsem tlustý a kdy hubený?
- 3) Poznávání sporů.
- 4) I zvířátka mohou tloustnout?

Návrh činností:

- a) Povídání o tom, proč cvičení podporuje zdraví.
- b) Výroba cvičných tyčí z novin.
- c) Písnička – Raz dva tři.
- e) Prohlížení anatomie člověka.
- f) Povídání o tom, co přispívá k tloustnutí.
- g) Pohádka – Křemílek a Vochoomůrka lenoší.
- h) Hra na lenochy a sportovce.
- ch) Dramatizace pohádky O dvou koníčkách.
- i) Tancování s hudbou.
- j) Pantomimické předvádění sportovců.
- k) Zkoušení sportů, které bych mohl dělat sám.
- l) Tvorba z balicího papíru – stadion.
- m) Povídání, jak mohou cvičit zvířátka.
- n) Hra na pilné včeličky.
- o) Cvičíme jak zvířátka.

p) Začarovávání do zvířat.

q) Malujeme nožičkou.

Výstupy: Nalézt vztah ke cvičení.

Rozvoj hrubé motoriky.

Poznávání sportů

7) Kouření

Cíle:

Objasnění různých důvodů proč lidé kouří.

Seznámení se škodlivými důsledky kouření na lidský organismus.

Témata:

- 1) Kde se vzala cigareta.
- 2) Vnímám libé i jiné vůně.
- 3) Zasadím si semínko, vyrosteš mi rostlinko?
- 4) Nekouří jen lidé, ale také komíny.

Návrh činností:

- a) Povídání o škodlivosti kouření doprovázeno obrázky.
- b) Vysvětlit příběhem, kde vznikla cigareta.
- c) Promítnout film – Jak se zakuckali.
- d) Děti si zkusí dýchat přes látku , aby poznali jak obtížně se může kuřákovi dýchat.
- e) Dramatizace pohádky O Sněhurce trochu jinak.
- f) Zapouštění pozitivních a negativních barev do mokré čtvrtky.
- g) Poznávání věcí po čichu se zavázanýma očima.
- h) Malování vůně pastely.
- ch) Píseň – Rozvíjej se poupátko.
- i) Vyjadřování vůně zvukem nástroje.
- j) Zasazení semínka trávy.
- k) Pohádka O řepě a její dramatizace.
- l) Hrajeme si na semínka a pomalu rosteme.
- m) Cvičení s kuličkou.
- n) Povídání o životním prostředí. Co mu může škodit.
- o) Na dvě velké čtvrtky vytvoříme pozitivní krajinu a krajinu s továrnou.

Výstupy: Prohloubení spolupráce.

Elementární poznatky o škodlivosti kouření.

Poznání jak klíčí semínko.

Zdokonalení se v hudební činnosti.

8) Drogy

Cíle:

Pochopení existence různých rostlin, látek , které mohou být škodlivé.

Pochopení důležitosti braní léků jen na doporučení lékaře.

Témata:

- 1) Co je droga?
- 2) Léky léčí, ale mohou i ublížit.
- 3) Probouzí se příroda.
- 4) Máme tady po roce zase Velikonoce.

Návrh činností:

- a) Promítnutí pohádky- Jak jim poradilo sluníčko.
- b) Po vídání si s dětmi, jak se mohou setkat z drogou.
- c) Zahrání si simulačních scének a děti je musí vyřešit správně.
- d) Honička – Ježibaba čaruje.
- e) Povídání si, kdy léky léčí a kdy mohou ubližovat.
- f) Vyrábění z krabiček od léků postavičky.
- g) Cvičení s krabičkou.
- h) Básnička – Polámal se mraveneček, děti domýšlí proč, kde....

- ch) Procházka a prohlížení přírody.
- i) Hra na slepičku co hledá kuřátka.
- j) Tanec mazurka.
- k) Povídání si o Velikonocích.
- l) Vyrábění slepiček z papíru.
- m) Zdobení proutků kraslicemi.

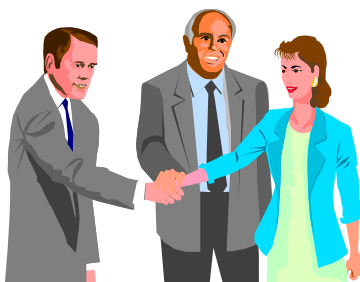
Výstupy: Pochopení škodlivosti drog.

Schopnost se samostatně rozhodovat.

Elementární poznatky o zvycích .

Rozvoj tanečních předpokladů.

9) Vztahy k ostatním

Cíle:

Uvědomění si podstaty přátelství a kamarádství a jeho důležitosti pro lidský život.

Poznání různých sociálních rolí, které člověk zastává.

Témata:

- 1) Kdo má dobrého přítele, má víc než on.

- 2) Jsem žáček i dítě?
- 3) Jak pojedu k babičce.
- 4) Jak se liší město od vesnice.

Návrh činností:

- a) Promítnutí pohádky- Jak byli ve při.
- b) Pokus s dětmi definovat,co je kamarádství.
- c) Hra s klubíčkem. Všichni si musíme pomoci ho rozmotat.
- d) Cvičení ve skupinách či v párech.(trakaře...)
- e) Hra na molekuly.
- f) Pohádka – Naše různé role. (Viz. Zdravý způsob života a prevence závislostí)
- g) Povídání o sociálních rolích doplněné obrázky.
- h) Pantomimické předvedení rolí.(maminka, tatínek....)
- i) Hra na čaroděje.
- j) Povídání o dopravních prostředcích.
- k) Hra na autíčka. (vnímání povelů)
- l) Tanec – Jede jede vláček.
- m) Vyrábění lodě z lepenky.
- n) Cvičení se švihadly.
- o) Povídání dětí o svých zážitcích z města a vesnice.
- p)Vyrábění prázdninové knížky pro město a pro vesnici. Děti v ní zachytí jak se zabavit ve městě i na vesnici.

Výstupy: Prohloubení citové vazby s kamarády.

Elementární poznatky o městě a vesnici.

Rozvoj jemné a hrubé motoriky.

Osvojení základních informací o silničním provozu.

Prohloubení sociální identifikace.

2.2 Pozorování řízené činnosti na téma kouření

Po provedeném prostudování způsobu aplikace v praxi a mém návrhu integrovaných bloků pro širší využití, jsem pozorovala výstup paní učitelky na téma: “Kouření”.

Začátek hodiny probíhal v kruhu. Děti seděly na kruhovém podkladu, poté paní učitelka pozdravila děti maňáskem- panenkou Jablenkou. S každým dítětem si vesele podala ručičku a navázala tak příjemnou atmosféru ve třídě. Dětem začala vyprávět příběh z Jablenkova. Vyprávěla, jak jednou šla kolem školy a tam dvě děti stály a kouřily cigarety. Jak nehezky to vonělo a jaké přitom vedly nepříjemné povídání. Panence se to nelíbilo. Měla pocit, že jí kouř z cigaret dusí. Vydala se za chlapci, ale oni s ní nekomunikovali. Smutně se tedy vrátila k jablečnému domečku.

Po vyprávění se dětí Jablenka zeptá, zda také někdy viděli někoho kouřit. Dokonce jestli náhodou také nezahlédli kouřit nějaké chlapce školou povinné.

Děti pak vyprávějí postupně své zážitky a společně je s Jablenkou probírají. Po dialozích se Jablenka rozloučí a vrací se do Jablenkova. Děti přecházejí k televizoru a zhlédnou videopořad od NCPZ – Jak se zakuckali.

Po zhlédnutém pořadu se vrací zpátky do kroužku. A paní učitelka jim řekne, kde se kouření vzalo. Začíná tím, že v některých zemích je to rituál. Vypráví, jak již v dávné historii kouřili tabák, ale ne ve velkém množství. Měla by jim sdělit i tu informaci, že kouření některých bylin mělo i léčebný charakter. Ale bohužel dnes dochází k nesprávnému přístupu k této tradici a u lidí to může mít špatný vliv na organismus a jeho zdraví. U dětí je to pak ještě nebezpečnější. Při probírání tohoto tématu by se děti neměly v žádném případě děsit smrtí. Po rozhovoru paní učitelka rozdává šátečky. Děti si je volně uváží kolem nosu a zahrají si hru na honičku. Po honičce si řeknou zážitky, jaké bylo dýchat přes šátek a poté jim paní učitelka poví, že člověk který spotřebovává mnoho cigaret, pak při pohybu má stejný pocit jako měli teď oni. Po honičce přecházejí k připraveným kolážím s pozitivním laděním a kolážím s cigaretami. Děti si vybírají tu, která na ně lépe působí. Vše se zakončuje tím, že

děti si u stolečku rozfoukávají barevnou kapku po čtvrtce. Je dobré, když se zvolí několik skupinek a děti rozfoukávají více kapek na jedné čtvrtce. Důležitý je při práci právě prožitek dětí a to co si z něj nejvíce odnesou. Určitě by nemělo dojít ke zděšení či vyvolání strachu o rodiče kuřáka.

2.3 Příprava a průběh vlastní řízené činnosti.

Já jsem si po zhlédnutí hodiny vybrala téma: „ Výživa“. Rozhodla jsem se vytvořit za pomoci materiálů a shlédnutí hodiny svou řízenou činnost. Jako pomůcky jsem si volila: Hrnc, odpadkový koš, vystřižené obrázky z letáků s potravinami, maňáska Jablenky, videopořady NCPZ , koláže, balicí papír, pastelky a lepidlo.

Vše jsem si nechala natočit do krátkých videoklipů .Ty bych ráda při obhajobě své práce presentovala.

1) Videoklip – Komunitní kruh

Děti jsem si posadila do kruhu. Společně jsme se pozdravily a představila jsem jim kamarádku panenku Jablenku. Jablenka jim stručně vysvětluje, že si s nimi přišla popovídat o tom, co jíme, proč jíme....

Poté jim klade otázku Proč vlastně jíme? Děti spontánně odpovídají, dobře a se zájmem reagují. Jablenka si je vyslechne, co jedí třeba rostliny a co třeba zvířátka? Děti volně odpovídají . Pomocí panenky Jablenky se snažím vtáhnou do rozhovoru i děti, které nejsou tak aktivní. Další otázka poté směřuje už na to, co je zdravé jíst? Na tuto otázku děti již neodpovídají zvláště ale postupně, každý v kruhu řekne svůj názor, jaké jídlo je podle něj zdravé . Jablenka ho vyslechne a buď souhlasí a nebo se mu snaží vysvětlit proč nikoliv . Nikdy nesmí jeho názor plně zamítnout. Následně pak stejným způsobem položí otázku na nezdravé jídlo. Musím říct, že poměrně dobře

děti věděly, co je zdravé a co příliš ne. Všimla jsem si však , že děti ve zdravých jídlech jmenují hlavně ovoce a zeleninu. Proto je důležité jim říci a následně i ukázat, že do zdravé výživy patří třeba také mléko, ryby, maso, sýry...

Na konci rozhovoru se pak s dětmi panenka loučí.

2) Videoklip – Hledáme jídlo.

Po rozhovoru s Jablenkou jsem se rozhodla, že bude dobrý nějaký pohyb aby činnost nebyla příliš dlouho statická. Po místnosti jsem poschovávala vystřižené obrázky zdravých i nezdravých potravin. Děti je měly za úkol najít a rozhodnout se zda tato potravina je zdravá a patří do hrnce , či je nezdravá a patří do koše. Tato činnost děti velice bavila a musím říci, že i mne překvapily, jak správně se dokázaly rozhodovat. Poté když děti vše vyhledají a roztřídí, jsem se rozhodla, je ještě nepřekontrolovávat. Koš a hrnce jsem dala stranou a děti se posadí před obrazovku.

3) Pouštění Videopořadu NCPZ – „ Jak je to ťuklo!“

V tomto videopořadu nenásilnou formou Křemílek a Vochomůrka dětem ukazují, jaké důsledky může mít přejídání nezdravými potravinami, ale není zde ani opomenuto nebezpečí hladovky. Videopořad se snaží navést více ke spotřebě ovoce a zeleniny.

Děti na tento program reagují velice pozitivně a velmi se jim líbí. Viz přiložené video.

4) Videoklip – Prohlédneme si co jsme navařily!

S dětmi se vracíme na kruh, já začnu pozvolna vybírat obrázky z hrnce a společně hodnotíme, zda jsou tam dobře nebo patří spíše do koše, to samé pak udělám s košem. Děti bez obtíží tuto činnost zvládly.

5) Videoklip – Najdi si svůj stoleček.

Dětem jsem vysvětlila, že za zvuku ozvučných dřívěk se budou volně pohybovat po místnosti a prohlížet si dva prostřené stoly. Jak skončí zvuk dřívěk , musí si vybrat

stůl, u kterého by chtěly sedět. Zde děti byly více zaujaty obrázky na papíře, ani nevnímaly příliš zvuk dřívěk. Možná bych je pro příště vynechala a nechala bych jim libovolný čas nato, vybrat a prohlédnout si koláže. Poté co si děti vybraly, jsem se jich zeptala, proč tak volily.

6) Fotografie – Tvorba vlastního stolu.

S dětmi jsme pak odešly k připravenému stolu s balicím papírem. Přenesly jsme si tam hrnc s obrázky jídel a děti si vybíraly a lepily jídlo, které tam chtěly mít. To co jim scházelo, pak dokreslovaly dle libosti pastelkami. Důležité bylo, aby každý měl na svém stole to, co mu chutná. Viz fotografie.

7) Vystavení našeho stolečku v šatně.

Dětem jsem po skončení práce dala vybrat, kam by si chtěly náš stoleček umístit, abychom ho měly na očích. Děti si vybraly šatnu, aby mohli rodičům ukázat, co mají jíst a co sami vytvořily.

Celkově ze svého programu mám velmi dobrý pocit. Děti se chovaly přirozeně. Cítily se bezpečně. Dle mého názoru je ani příliš nerozrušovala přítomnost kamery. Velice mne tato řízená činnost bavila a ráda bych si vyzkoušela i více témat.

2.4 Vyhodnocení dotazníkové metody

Pomocí dotazníků jsem se chtěla dozvědět jaký přístup ke zdravému způsobu života a prevenci závislostí mají rodiče . Rozeslala jsem 100 dotazníků do dvou městských a dvou vesnických mateřských škol. Zpátky se mi vrátilo pouhých čtyřicet vyplněných dotazníků.

Při sestavování dotazníků jsem se rozhodla použít uzavřené položky typu – ANO, NE, NEVÍM.

Pro vyhodnocení jsem zvolila tabulku.

Otázka	ANO	NE	NEVÍM
1.Souhlasíte s tím, aby předškolní děti byly hravou formou seznamovány se zdravým životním stylem a upozorňovány na nebezpečí sociálně patologických jevů ve společnosti?	75%	20%	5%
2. Stráví vaše dítě u počítače či televize více jak dvě hodiny denně?	55%	45%	0%
3. Znáte kamarády vašich dětí a jejich rodinné prostředí?	90%	10%	0%
4. Jste ochotni kvůli zdraví svého dítěte změnit stravovací návyky?	95%	0%	5%
5. Podporujete u svého dítěte pohybové aktivity?	57,5%	25%	17,5%

6. Je v prostředí vaší rodiny zajištěn rozvoj slovní zásoby a vztah ke knize formou předčítání?	82,5%	7,5%	10%
7. Komunikuje vaše dítě s vámi o svých zážitcích?	77,5%	22,5%	0%

2.5 Závěr výzkumu

Díky dotazníkům jsem zjistila, že mnoho rodičů má zájem o výchovu svého potomka. Ale bohužel z výsledků vyplývá, že ještě máme v naší společnosti rodiny, kde o zdravý vývoj dítěte není příliš dbáno.

V první otázce zjišťuji pro mne velice podstatnou věc, že 75% rodičů stojí o preventivní programy na podporu zdraví a prevenci sociopatologických jevů. Což je pro mne velice dobrá zpráva. Ovšem na druhou stranu mne velice zaráží, že až 45% dětí stráví u počítače či televize více než dvě hodiny denně. Tento nešvar dnešní přetechnizované společnosti pak vede u dětí k velikému množství logopedických vad. Rodiče sice v dotaznících vyplňují, že až 82,5% dětem předčítá, ale v praxi se bohužel setkávám s poměrně malou slovní zásobou, kterou by právě pravidelné předčítání mělo rozvíjet. Zde se nabízí otázka, zda rodiče vybírají vhodnou literaturu k předčítání. Stále mám pocit, že dítě zná velké množství knih o pirátech a akčních hrdinech, ale klasická pohádka s krásnou českou slovesností mizí v hlubinách moderní doby.

Musím konstatovat, že i otázka komunikace mezi dětmi a rodiči mi nepřišla příliš radostná. Je pravda, že 77,5% není malé číslo, ale komunikace pro mou problematiku je velice důležitá. Bez komunikace je mnohem větší nebezpečí vzniku sociálně patologických obtíží u dětí. Právě komunikace je v dnešní době jeden z nejdůležitějších preventivních kroků ze strany rodičů. Proto bych velice ráda, jako

učitelka mateřské školy se snažila změnit tyto přístupy třeba otevřenou komunikací učitelky a rodiče.

Překvapivý a velice tristní mi přišel výsledek otázky zaměřené na pohyb. Je smutné, že 25% rodičů nepodporuje u svých dětí pohybové aktivity. Je pravda, že děti si pohyb vyhledávají, ale i zde se najdou výjimky. Bohužel se ve společnosti objevuje stále více dětí, dávajících přednost statické hře a pohyb odmítají. Tím vzniká i větší riziko obezity a kardiovaskulárních onemocnění. Proto právě rodiče by měli pro dítě vymýšlet takové aktivity, při kterých se dítě aktivně uvolní a procvičí celé tělo.

Na závěr bych chtěla zmínit otázky, které mě velice potěšily. Jsem velice ráda, že v mateřských školách se udržuje velice úzký vztah mezi rodiči. Proto také 90% ví, z jakých rodin pochází kamarád jejich potomka. A velice pozitivní je i to, že 90% rodičů je ochotno změnit stravovací návyky. Bohužel v praxi to zatím ještě není příliš vidět.

Dotazníková metoda mi velice pomohla pochopit přístupy rodičů k dané problematice. Našla jsem díky ní i místa, na které bychom se v prevenci sociopatologických jevů měli zaměřit. Je pravda, že díky strukturovaným otázkám nezjistíme přesný pohled rodičů na problematiku zdraví a prevence, přesto i tento rámcový pohled na věc mi přijde velice důležitý .

Závěr

V posledních letech můžeme zaznamenat značný nárůst sociálně patologických jevů. Problematika takovýchto jevů jako jsou např. závislostní chování, delikvence, organizovaný zločin a pod., není problémem pouze České republiky. Jedná se o celosvětově závažné otázky. V případě, že by stávající trend vývoje těchto nežádoucích jevů z hlediska kvantitativního a kvalitativního pokračoval, došlo by s vysokou pravděpodobností k ohrožení vývoje celé společnosti a jednotlivců, kteří v ní žijí. Sociálně patologické jevy zasahují stále mladší věkové úrovně populace. Problematika sociální patologie, tak přestává být akademickou záležitostí, ale stává se každodenní realitou, se kterou se musí vyrovnávat jak rodiče, tak stále ve větší míře především pedagogičtí pracovníci.

Po prostudování a praktickém seznámení s touto problematikou jsem se utvrdila, že hlavním cílem výchovné péče s dětmi je zabránit vzniku a rozvoji závad a poruch chování už v raných stádiích. Většinou není možné dosáhnout výraznějšího úspěchu při odstraňování poruch chování těchto dětí bez systémového přístupu k jejich řešení. Celou problematiku komplikuje také skutečnost, že vychovatelnost dětí a poruch chování způsobuje více faktorů a kombinace výchovných chyb, disharmonických rysů osobnosti, organických symptomů a mikrosymptomů. Z tohoto důvodu je nezbytnou a nedílnou součástí práce s dětmi spolupráce s rodiči, kteří musí být přinejmenším alespoň upozorněni na skutečnost, že se jejich dětí podobná problematika může v budoucnu dotýkat. Proto doporučuji, aby i rodičům bylo umožněno hlubší seznámení s oblastí zdravého způsobu života a závislostmi např. formou přednášky či besedy s odborníky a pedagogy, kteří se preventivní práci v oblasti sociálně patologických jevů u předškolních dětí věnují.

Obecně lze v závěru konstatovat, že žádoucím výsledkem výchovy je harmonická osobnost. Tohoto ideálu však ve výchovném procesu na všech úrovních dětské populace nedosahuje poměrně velké množství dětí. U významného procenta dětí

dochází k problémovému vývoji chování a osobnosti pod vlivem mnoha různých faktorů. Vědy o výchově musí hledat cesty, jak účinněji pracovat s psychickými předpoklady a potencionální osobností dětí tak, aby dosahovaly dobré adaptace a úspěšnosti v životě.

Učitel má možnost často jako první rozpoznat různé závady a poruchy chování, které signalizují ohrožení normálního zdravého psychického vývoje dítěte s důsledky pro jeho sociální začleňování. Tím, že na tyto problémy upozorní specializované odborníky / psychology, psychiatry a pod./ a ve spolupráci s nimi účinně pomáhá při jejich řešení - provádí vlastně depistáž a prevenci dalšího nárůstu těžkostí.

Výchovné a výukové těžkosti, které jsou ještě v rámci širší normy / nejsou ani psychopatické, ani psychotické a ani oligofrenické / jsou řešitelné pedagogickými prostředky. Úkolem pedagogických pracovníků je záměrně, cílevědomě a soustavně působit na vychovávané a vzdělávané jedince tak, aby byl zajištěn pozitivní rozvoj jejich osobnosti.

Aby bylo výchovné působení účinné, je nutno nejprve děti ve výchovném a vzdělávacím procesu důkladně poznat. Toto poznání je základním kamenem pro pedagogickou diagnostiku. Rozpoznaný stav je pak východiskem pro individuální přístup k dětem a stanovení efektivních pedagogických postupů v nichž zdravý způsob výživy a prevence v oblasti sociálně patologických jevů mají své důležité místo.

Seznam použité i citované literatury

Bruceová, T.: Předškolní výchova. Portál, Praha 1996.

Dostál, A. M., Opravilová, E.: Úvod do předškolní pedagogiky. SPN, Praha 1986.

Havlínová, M. a kol.: Zdravá mateřská škola. Portál, Praha 1995.

Havlínová, M.; Vencálková, E. a kol.: Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole. Portál, Praha 2000.

Křivohlavý, J.: Psychologie zdraví. Portál, Praha 2001.

Nováková, D.: Zdravý způsob života a prevence závislostí. Filia, Praha 1997.

Nováková, D.: Panenka Jablenka a kluk Viktor. Filia, Praha 1999.

Nováková, D.: Prevence drogových závislostí pro mateřské školy. Filia, Praha 1999.

Opravilová, E.; Gebhartová, V.: Rok v mateřské škole. Portál, Praha 1998.

Rogge, J. U.: Dětské strachy a úzkosti. Portál, Praha 1998.

Rogge, J. U.: Rodiče určují hranice. Portál, Praha 2005.

Rogge, J. U.: Děti potřebují hranice. Portál, Praha 2000.

Přílohy:

Dotazník

Dobrý den. Dovoluji si Vás požádat o vyplnění dotazníku jehož výsledky budou sloužit ke studijním účelům na Vysoké pedagogické škole v Českých Budějovicích.

- 1) Souhlasíte s tím, aby předškolní děti byly hravou formou seznamovány se zdravým životním stylem a upozorňovány na nebezpečí sociálně patologických jevů ve společnosti?

Ano	Ne	Nevím
-----	----	-------

- 2) Stráví vaše dítě u počítače či televize více jak dvě hodiny denně?

Ano	Ne	Nevím
-----	----	-------

- 3) Znáte kamarády vašich dětí a jejich rodinné prostředí?

Ano	Ne	Nevím
-----	----	-------

- 4) Jste ochotni kvůli zdraví svého dítěte změnit stravovací návyky?

Ano	Ne	Nevím
-----	----	-------

- 5) Podporujete u svého dítěte pohybové aktivity?

Ano	Ne	Nevím
-----	----	-------

- 6) Je v prostředí vaší rodiny zajištěn rozvoj slovní zásoby a vztah ke knize formou předčítání?

Ano	Ne	Nevím
-----	----	-------

- 7) Komunikuje vaše dítě s vámi o svých zážitcích?

Ano	Ne	Nevím
-----	----	-------

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou - diplomovou - disertační práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské - diplomové - disertační práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných ... fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Datum